

Henryk Kondziela

Janusz Lehmann (1924-2002)

Dr Janusz Lehmann był osobą wielce zasłużoną dla sprawy zabytków Poznania i Wielkopolski. Pracując zawodowo jako konserwator zabytków z ogromnym zaangażowaniem i wielką pasją podejmował w tej dziedzinie także prace społeczne.

Urodził się w Poznaniu 19 kwietnia 1924 r. jako syn Ignacego, nauczyciela i Stanisławy z Scheitrów. Do szkoły powszechnej nr 2 i 39 uczęszczał w Poznaniu w latach 1930-1936, a następnie do Gimnazjum Jana Kantego, w latach 1936-1939, gdzie ukończył trzecią klasę. Po zajęciu Poznania przez Niemców, w grudniu 1939 r. został wraz z rodzicami wysiedlony do Koniecypola w powiecie Radomsko. Tu pracował jako goniec na poczcie, a później jako robotnik w nadleśnictwie. We wrześniu 1940 r. wraz z rodzicami przeniósł się do Warszawy, gdzie uczęszczał do Liceum Administracyjnego im. Roeslerów do lipca 1941 r., a w latach 1941-1944 pracował jako praktykant biurowy w firmie Becon-Export. W sierpniu i wrześniu 1944 r. brał udział w Powstaniu Warszawskim w Oddziale „Baszta” walcząc na Mokotowie, a po kapitulacji wywieziony do obozu jenieckiego Stalag X-B Sanbostal k. Bremy, który wyzwolony został w maju 1945 r. przez wojsko brytyjskie. Do maja 1946 r. przebywał w obozie dla byłych jeńców w Witbeck i Elkenförde pod Kilonią w charakterze tłumacza języków angielskiego i niemieckiego. W czerwcu 1946 r. powrócił do Poznania i w październiku tegoż roku zdał maturę jako eksternista w Liceum św. Marii Magdaleny. W latach 1947-1950 pracował w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” i równocześnie podjął studia na Uniwersytecie Poznańskim na Wydziale Matematyczno-Fizycznym i Chemii, które ukończył w 1952 r. z dyplomem magistra pisząc pracę o konserwacji zabytków metalowych. 1 lutego 1951 r. zaczął pracować w Muzeum Narodowym w Poznaniu kolejno na stanowiskach adiunkta do 1954 r., konserwatora do 1963 r. i głównego konserwatora do 1990 r. Tu kierował utworzonym przez siebie laboratorium badawczym i nadzorował prace

następujących pracowni konserwatorskich tworzonych także przy jego współudziale: malarstwa i rzeźby, grafiki, tkanin, mebli, metali, zabytkowych instrumentów muzycznych, zabytków etnograficznych i militariów. Brał również aktywny udział w organizacji nowych Oddziałów Muzeum Narodowego w Poznaniu.

W 1965 r. na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu uzyskał stopień doktora nauk przyrodni-

czych. W tym roku wyjechał także na stypendium do Anglii i Belgii, gdzie zapoznał się z organizacją i metodą pracy laboratoriów konserwatorskich, ich osiągnięciami i programem badań. Później wielokrotnie wyjeżdżał za granicę do Włoch, Hiszpanii, Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, Niemiec, Czech, byłego ZSRR, Tunezji, Indii i Węgier – biorąc udział w konferencjach międzynarodowych poświęconych konserwacji zabytków, na których wygłaszał referaty.

Dr Janusz Lehmann był także organizatorem szeregu ogólnopolskich konferencji konserwatorskich poczynawszy od 1957 r. poświęconych problemom konserwacji drewna, zabytków metalowych, tkanin i skóry, kamienia, papieru i pergaminu, malarstwa sztalugowego i doktrynom konserwatorskim. Był autorem kilkudziesięciu publikacji, poświęconych głównie problematyce przyczyn niszczenia jak i konserwacji zabytków ruchomych, które ukazywały się zarówno w kraju jak i za granicą. Tłumaczył także szereg publikacji zagranicznych poświęconych problematyce konserwatorskiej, jak i muzealnej, które później publikowane były w Polsce.

Prowadził współpracę z wyższymi uczelniami i instytutami naukowymi oraz czynny był jako konsultant przy wielu realizacjach różnych prac konserwatorskich na terenie kraju i za granicą, a szczególnie na terenie Wielkopolski, gdzie angażował się także w wykonawstwie prac konserwatorskich, np. przy odbudowie i restauracji ratusza poznańskie-

go, zabezpieczeniu relikwów architektury przedromańskiej i romańskiej pod katedrą poznańską, konserwacji drzwi gnieźnieńskich czy płyt Vischerowskich z katedry poznańskiej, do których powrotu do Polski także w dużej mierze się przyczynił. Był autorem szeregu nowoczesnych metod ratowania zabytkowych dzieł sztuki.

Od 1960 r. był członkiem Międzynarodowego Instytutu Konserwatorskiego (IIC), a od 1975 r. wiceprzewodniczącym grupy polskiej tego instytutu, przysyłając systematycznie od 1961 materiały dotyczące polskiej problematyki konserwatorskiej, które były publikowane w „IIC Abstract” w Nowym Yorku. Był również członkiem Międzynarodowego Komitetu Muzeów (ICOM), gdzie w latach 1963-1975 pełnił funkcję koordynatora Grupy Roboczej „Kamień”, był także członkiem komisji ekspertów UNESCO ds. konserwacji zabytków kamiennych.

W 1990 r. przeszedł na emeryturę, ale pracował w dalszym ciągu na stanowisku starszego kustosa w Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy.

Dr Janusz Lehmann działał bardzo aktywnie społecznie jako inicjator utworzenia Oddziału Poznańskiego Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków oraz w 1983 r. był jednym z głównych organizatorów Towarzystwa Opieki nad Zabytkami – Oddziału w Poznaniu, na pierwszym walnym zebraniu Towarzystwa został wybrany wiceprezesem i funkcję tę pełnił do 1994 r., a w 1997 r. wybrano go prezesem i funkcję tę pełnił aż do śmierci, a był to okres niezwyklej aktywności Towarzystwa.

Jego działalność w Towarzystwie wiązała się z tak ważną inicjatywą jak realizacja renowacji Kaplicy Królewskiej w Katedrze Poznańskiej i ufundowaniem monumentalnego nagrobka Przemysła II oraz wmurowaniem tablicy pamiątkowej na Zamku Królewskim na wzgórzu Przemysła. Miał także współudział w restauracji zabytkowej studni Ignacego Taschnera ustawionej w parku przy Muzeum Etnograficznym oraz konserwacji pręgierza na Starym Rynku.

Sz szczególnie dużą aktywność poznańskie Towarzystwo Opieki nad Zabytkami wykazało w okresie Jego prezesury. Wspólnie ze Stowarzyszeniem Konserwatorów Zabytków w Poznaniu podjął starania u władz o rewaloryzację zaniedbanego Ostrowa Tumskiego. Zabiegał z równie pozytywnym skutkiem o restaurację relikwów przedromańskich i romańskich w podziemiach Katedry Poznańskiej oraz konserwację Złotej Kaplicy.

Osobnym rozdziałem w Jego działalności było upamiętnianie ważnych postaci i wydarzeń poprzez przygotowywanie tablic pamiątkowych: w Katedrze płyty Biskupa Jordana i króla Bolesława Chrobrego oraz w mieście płyt upamiętniających pobyt w Poznaniu Wojciecha Korfańskiego, czy trzech wybitnych muzyków – Paganiniego, Liszta i Wieniawskiego. Wszystkie te inicjatywy były możliwe do zrealizowania dzięki Jego umiejętnościom znalezienia sponsorów, którzy sfinansowali te starania Towarzystwa.

Ostatnią niezwykle ważną sprawą podjętą wspólnie z Towarzystwem Miłośników m. Poznania i Towarzystwem Urbanistów Polskich w Poznaniu była odbudowa Zamku Królewskiego w Poznaniu. Kilka zorganizowanych posiedzeń zainteresowanych towarzystw i specjalistów oraz sesja naukowa na ten temat zaowocowały powstaniem Komitetu Odbudowy Zamku Królewskiego, w którego pracach brał bardzo aktywny udział.

Był człowiekiem niezwykle pracowitym, starając się zawsze jak najlepiej wykonać podejmowane zadanie. Był także osobą serdeczną i życzliwą dla współpracowników i podwładnych, potrafiącą zjednywać sobie sympatię, a tym samym mobilizować do realizacji wspólnie wytyczonych celów. Dużym osiągnięciem było doprowadzenie do końca inicjatywy realizacji studni Apolla na Starym Rynku odsłoniętej w ubiegłym roku, a także podjęcie prac projektowych na następną studnię Neptuna.

Zmarł w Poznaniu 25 grudnia 2002 r. i pochowany został na cmentarzu parafialnym na Jeźcach.